

Els oblidats del tsunami

L'actitud autosuficient del Govern de l'Índia, que s'ha mostrat capaç davant els ulls del món d'ocupar-se amb els propis recursos dels milers de víctimes del tsunami a les zones costaneres del sud del país, ha tingut també punts foscos. Com el del llunyà territori d'Andaman i Nicobar, un arxipèlag indi a pocs quilòmetres de l'epicentre del terratrèmol.

Del drama huma del devastador tsunami del passat 26 de desembre, el dia de Sant Esteve, originat a pocs quilòmetres mar endins de la costa d'Atjeh, al nord-oest de l'illa indonèsia de Sumatra, se n'ha parlat i encara se'n parla molt. I no n'hi ha per a menys: dos mesos després d'una tragèdia que ha entrat amb nom propi en el *top ten* de grans catàstrofes naturals de la història documentada, les xifres de morts i desapareguts superen amb escreix el quart de milió de persones, principalment habitants i visitants de les paradisiàques costes indonèsies, tailandeses, srilankeses i índies. Del que no s'ha parlat tant, i és ben normal, és del període d'escassament dues hores en què onades de forces descomunals van escombrar, de manera concèntrica, les costes del golf de Bengala. Gràcies a recreacions per ordinador s'ha pogut calcular, per exemple, amb quina increïble velocitat el mar va fer de transmissor d'un terratrèmol en profunditat de 9 graus a l'escala oberta de Richter. O fins a quina alçada es van aixecar les aigües en tocar les costes. A través d'aquests treballs de reconstrucció sabem que a les platges de sorra blanca i palmeres de Tailàndia les onades mortíferes no devien superar, de mitjana, els quatre metres d'alçada, poc més que a Sri Lanka o la costa de Tàmil Nadu, a l'extrem sud-oriental de l'Índia. I també sabem, ara, que sols mitja hora després del sisme submarí murs d'aigua

de disset metres queien sobre un altre territori indi, a un centenar de milles nàutiques d'Atjeh: el conjunt d'illes d'Andaman i, sobretot, de Nicobar.

Desídia local. Aquestes possessions heretades per l'Índia de l'antiga metròpoli britànica i encarades a la península indoxinesa han pagat amb 2.000 morts i gairebé 6.000 desapareguts el pas del tsunami. L'impacte de les onades també s'ha fet notar en la geografia costanera, tal com han confirmat les primeres observacions d'un equip de membres del Geological Survey of India. A partir de visites sobre el terreny, han determinat que una part de la costa est de les 572 illes de l'arxipèlag ha quedat desfigurada. Malgrat la magnitud de la devastació, el territori d'Andaman i Nicobar forma part de la breu però desgraciada llista de zones arrasades on s'han detectat greus mancances en la gestió de l'ajuda.

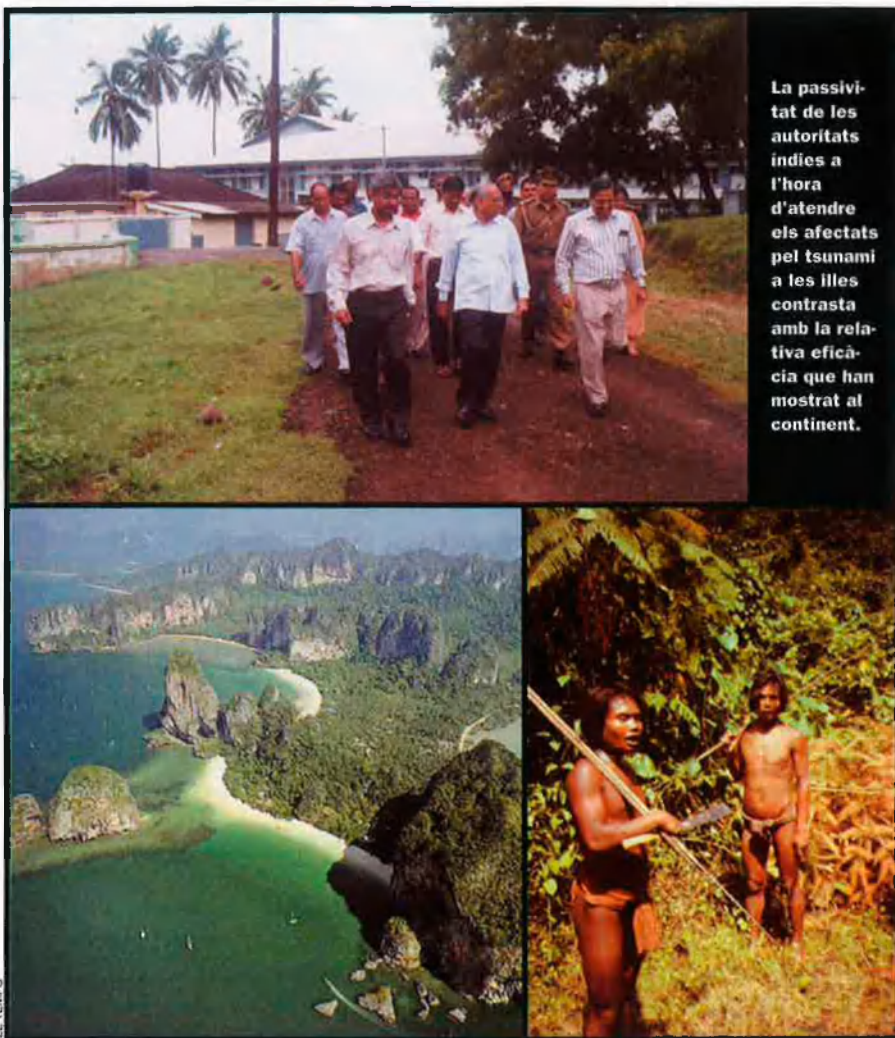
Juntament amb les regions d'Atjeh i del nord-est de Sri Lanka, greument tocades per la força de les aigües i assolades per conflictes armats entre els governs de Djakarta i Colombo i les guerrilles musulmana i tàmil, respectivament, el mig miler d'illes índies situades al davant de la costa tailandesa han estat font constant de crítiques internes i externes per la deixadesa de les autoritats civils davant un desastre natural de grans proporcions. De fet, l'administració de Port Blair, la capital del territori,

ha acumulat el darrer mes qualificatius d'inoperància i manca de coordinació en les tasques de salvament, evacuació, repartiment d'ajuda i reconstrucció de les zones afectades per les onades.

El suport material concedit pel Govern de l'Índia a la veïna Sri Lanka i el rebuig de Nova Delhi a acceptar ajuda exterior ("perquè no calia") han estat motiu d'incomprensió generalitzada durant els primers dies de l'any als camps de refugiats d'Andaman i Nicobar, majoritàriament organitzats gràcies a la iniciativa privada d'associacions locals i comerciants. Una indignació prou justificada si tenim en compte que a la trentena d'illes habitades de l'arxipèlag, especialment a les més remotes, van caldre més de dues setmanes perquè hi aterrés la mínima assistència, aliments indispensables i aigua potable.

L'evasió de responsabilitats de les autoritats locals ha quedat documentada amb el testimoni de desolats i indignats habitants d'illots com el de Teresa: "Alguns dels primers a abandonar l'illa just després de la tragèdia van ser tres funcionaris del govern: dos enginyers i un metge generalista. Tot i que vam pregar-los perquè es quedessin, al final van preferir anar-se'n." Port Blair, situat a 400 quilòmetres de Teresa, no va ser trepitjat pel primer ministre indi Manmohan Singh fins al 8 de gener, mig mes després de la catàstrofe. Abans sí que hi havien passat, val a dir, les tropes de l'exèrcit federal sota les ordres del general Bhupinder Singh Thakur, les úniques autoritzades per Nova Delhi per donar suport directe a les poblacions afectades i repartir l'ajuda provinent del continent. I és que l'excel·lent posició geoestratègica de l'arxipèlag, punt avançat de l'Índia al sud-est asiàtic i seu de l'esborrada del mapa base aèria de Car Nicobar, bé justificava en l'agenda governamental la imposició de restriccions de moviments a les ONG i periodistes que van intentar sense èxit sortir de la capital.

Les queixes per la impassibilitat de l'administració local s'han estès, a posteriori, a la indiferència mostrada per Port Blair davant el desordenat èxode d'una part dels 350.000 colons bengalins i tàmls que habiten Andaman i Ni-

La passivitat de les autoritats índies a l'hora d'atendre els afectats pel tsunami a les illes contrasta amb la relativa eficàcia que han mostrat al continent.

cobar, fomentat tant per la sensació d'abandonament com pels tres centenars de rèpliques d'intensitat variable que hi ha hagut des del 26 de desembre. L'escriptor Amitav Ghosh mirava d'explicar a les pàgines del diari *The Hindu* tanta in-

A la trentena d'illes d'Andaman i Nicobar, l'assistència no va començar a arribar-hi abans de dues setmanes

competència amb una recepta: "Dèficit de democràcia i absència de participació popular." I és que aquest territori de la Unió, amb estatut especial en el si de la federació índia, no disposa d'assemblea de representants, una eina bàsica, segons Ghosh, per fer sentir a Nova Delhi la veu d'unes illes a 1.200 quilòmetres del continent indi. Amb una població poc cohesionada i formada gairebé exclusivament per emigrants del continent, no és estrany que bona part del funcionariat s'hagi instal·lat en la indiferència i la inèrcia pròpies de qualsevol administració poc controlada per la societat civil. Amb un govern local més fort, capaç d'aplicar i fer complir la regulació costanera que impedeix l'edificació d'habitatges a menys de 200 metres de la costa, alguna font apunta que es podrien haver evitat fins a un 80% de morts i danys. Una política de control

Amb un govern local més fort, capaç d'aplicar i fer complir la regulació costanera que impedeix l'edificació d'habitatges a menys de 200 metres de la costa, alguna font apunta que es podrien haver evitat fins a un 80% dels morts i danys produïts a l'arxipèlag.

La carretera de la discòrdia

És molt difícil que pobles aborígens amb poques desenes de membres com els que habiten Andaman i Nicobar captin l'atenció dels grans mitjans internacionals, fins i tot malgrat que els antropòlegs parlin dels sentinelesos com l'ètnia més aïllada del planeta i dels granandamanesos com el poble autòcton més reduït demogràficament del món. Sovint calen potents (i dramàtics) factors externs, com el tsunami del 26 de desembre, perquè les pàgines dels diaris s'obrin a aquestes poblacions de noms fins aleshores desconeguts. Excepte en el cas dels jarawes. "Apadrinats" per l'ONG proindigenista Survival, en els darrers anys han estat font intermitent de notícies pels intents de les autoritats de Port Blair d'extreure'ls del seu hàbitat i assentar-los en "centres de conservació", com ja s'ha fet amb els granandamanesos. Els jarawes, emparentats genèticament amb els boiximans africans, es van poder mantenir aïllats de tot contacte amb societats externes fins a la dècada de 1970, quan les autoritats índies van obrir una carretera als seus boscos tradicionals. A la perillosa proximitat dels primers colons es van sumar, el 1991, els plans oficials per obligar forçosament la tribu al sedentarisme. L'oposició frontal de Survival, amb campanya de mobilització internacional inclosa, va aconseguir aturar judicialment un projecte que, si fem cas d'experiències anteriors, hauria abocat els jarawes a noves malalties, a la pèrdua d'identitat i autosuficiència, i a l'alcoholisme i al suïcidi. Amb el reassestament descartat des de 2001, Survival s'ha concentrat en la carretera que amenaça l'autoaïllament dels jarawes. I de l'esforç, n'ha obtingut probablement la victòria més important de la seva història: el maig de 2002, el Tribunal Suprem de l'Índia va ordenar el tancament de la via i l'evacuació dels colons que s'havien instal·lat en territori indígena. Una sentència que l'ONG internacional espera que les autoritats locals acatin definitivament després de l'onada mediàtica provocada pel tsunami.

demogràfic adequada a les illes, àmpliament superpoblades, també hauria reduït les pèrdues humanes i materials.

L'illa dins l'illa. El llarg decàleg de crítiques a la desídia del cos de funcionaris també ha tocat una de les pedres angulars de l'arxipèlag: la població aborígen, amenaçada i arraconada per les colonitzacions britànica i índia des de fa cent cinquanta anys. Com el mig centenar de granandamanesos de l'illa de Strait, els cent onges que habiten la petita Andaman, els dos-cents cinquanta xompen de la gran Nicobar, els gairebé tres-cents sentinelesos de la impenetrable illa Sentinel i els dos centenars de membres de l'ètnia jarawa escampats a les zones més densament boscoses d'Andaman. És gràcies a la tasca de grups internacionals com Survival, més que no pas a les autoritats locals, que s'ha pogut comprovar el mínim efecte del tsunami sobre aquestes microcomunitats aïllades fins fa pocs anys de tot contacte amb les societats colonitzadores. Malgrat que habiten les costes d'algunes illes tocades de ple per les onades gegants, molts antropòlegs coincideixen a afirmar que l'experiència

M. C.

acumulada durant segles sobre la turbulenta naturalesa d'una zona en plena placa indoaustraliana els hauria empès cap a l'interior dels boscos tropicals just abans que l'aigua arrasés els poblats. Samir Acharya, de la Society for Andaman and Nicobar Ecology, està convençut que "els aborígens tenien coneixement dels tsunamis i sabien perfectament com s'hi havien d'afrontar". Segons V. R. Rao, director de l'Anthropological Survey of India, "aquests pobles van detectar un perill imminent gràcies a senyals biològics com els crits dels ocells i el canvi de comportament dels animals marins". La institució que dirigeix es planteja d'interrogar alguna tribu per comprovar si la seva saviesa ancestral pot servir per bastir un futur sistema d'alerta per a totes les costes del país. Més enllà de les pèrdues humanes causades directament pel tsunami, el que ara fa patir Survival i les institucions índies encarregades de la protecció de les ètnies indígenes són les

Els antropòlegs pensen que els aborígens van aconseguir fugir a l'interior gràcies al seu coneixement de la naturalesa de la zona

conseqüències indirectes i a més llarg termini que poden tenir les onades. D'una banda hi ha la salinització de pous i terrenys cultivables, i d'una altra, la decisió de l'administració local d'evacuar alguns d'aquests pobles en camps de refugiats a Port Blair. El contacte amb colons forans, portadors de

virus i malalties desconegudes als seus hàbitats naturals, pot representar la fi de cultures que, en casos com la dels jarawa, els onges, els sentinelesos i els granandamanesos, es calcula que fa entre 20.000 i 60.000 anys van deixar el desert del Kalahari, a l'Àfrica occidental, per emprendre un llarg viatge fins a l'actual arxipèlag indi. Els granandamanesos, una de les ètnies traslladades d'urgència pel govern als afores de la capital, han perdut des dels primers contactes amb els colonitzadors britànics el 99% de la població. Els jarawes tampoc no se n'han escapat. Fa tan sols cinc anys, una epidèmia de xarampió i pneumònia va afectar la meitat dels seus membres: un 10% no la van superar.

I és que el coneixement col·lectiu pot haver salvat aquests pobles de tsunamis i terratrèmols, però no ofereix cap antídote vàlid davant l'exposició a societats exteriors estranyes a la seva cultura.

Martí Crespo

FEM - LA NOSTRA!

Del 22 de febrer al 6 de març
www.fesinternet.net

FesInternet | 012 atenció ciutadana | www.xarxa365.net

Generalitat de Catalunya
Departament d'Universitat, Recerca i Societat de la Informació
Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació